

Криминалистичко-
полицијски универзитет

Заштитник грађана

Институт за
упоредно право

ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА ПРВИХ ДВАДЕСЕТ ГОДИНА

Тематски зборник радова
с Међународне научне конференције
одржане 13–14. новембра 2025. године
у Београду у организацији
Заштитника грађана,
Криминалистичко-полицијског универзитета и
Института за упоредно право

Криминалистичко-полицијски универзитет
Београд, 2026

ЗАШТИТНИК ГРАЃАНА
ПРВИХ ДВАДЕСЕТ ГОДИНА

Издавач

Криминалистичко-полицијски универзитет
Цара Душана 196, Београд (Земун)

За издавача

Проф. др ЗОРАН ЂУРЂЕВИЋ
Ректор Универзитета

Уредник

Проф. др ДАРКО СИМОВИЋ

Рецензенти

Проф. др ТИЈАНА ШУРЛАН
Проф. др ЈЕЛЕНА ЂЕРАНИЋ ПЕРИШИЋ
Др ЈЕЛЕНА КОСТИЋ

Лекторке

ЈАСМИНА МИЛЕТИЋ
ОЛИВЕРА ЈЕЗДИМИРОВИЋ

Технички уредници

МИЛОШ ИВОВИЋ
ЈОВАН ПАВЛОВИЋ

Штампа

Бирограф, Београд

Тираж

300 примерака

© 2026 Криминалистичко-полицијски универзитет

ISBN 978-86-7020-541-3

Наташа Мрвић Петровић

КИНЕСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ
ОМБУДСМАНА

Стр. 67–90

Научна саветница на Институту за упоредно право
у Београду, ORCID 0000-0003-0424-0610.
Електронска адреса ауторке је n.mrvic@iup.rs

Овај рад је резултат истраживања у оквиру пројекта „Прилагођавање правног оквира друштвеним и технолошким променама са посебним освртом на регулисање вештачке интелигенције“, који је у 2025. години спроводио Институт за упоредно право уз финансијску подршку Министарства науке, технолошког развоја и иновација (евиденциони број: 451-03-136/2025-03/200049 од 4. фебруара 2025).

Сажетак: У раду су истражени кинески системи омбудсмана, засновани на традицији цензорства у древној Кини (II век пре нове ере), која инспирише политичку доктрину и праксу од уједињења Кине 1928. године до данас. Испитане су разлике између институција омбудсмана у четири кинеске земље: Народној Републици Кини, Републици Кини, специјалним административним областима Хонгконг и Макао. Циљ рада је да се домаћој стручној јавности на примеру институција омбудсмана у четири кинеске земље објасни недовољно познат азијски модел омбудсмана и укаже на најважније разлике међу кинеским системима омбудсмана. Коришћени су историјски и упоредно-правни метод. Аутор констатује да историјско-политичке прилике имају највећи утицај на различити развој система кинеских омбудсмана. Једина сличност је примарна функција омбудсмана, који је задужен за спољну контролу законитог рада управе, откривање и спречавање неправилности и корупције. Став аутора је да кинески системи нису институције које личе на омбудсмана већ врше функцију омбудсмана у складу са тамошњим културним, друштвеним и политичким приликама.

Кључне речи: омбудсман, превенција корупције, незаконити рад управе, Кина, систем цензората.

1. УВОД

Особени кинески системи омбудсмана значајно се разликују од онога што се под том институцијом подразумева у европском правном подручју. За разлику од независне парламентарне институције задужене за заштиту права грађана од злоупотреба извршне власти, у кинеским системима омбудсмана традиционално се већа пажња поклања надзору над радом управе и спречавању корупције, која се схвата много шире него у европској култури.¹ Иако формално нема сличности са европским типом омбудсмана, кинески систем функционално спада у азијски модел омбудсмана.² Према типологији коју нуди Хонг,

1 Осим тзв. коруптивних кривичних дела и прекршаја, подразумева сваку врсту злоупотреба моћи јавних функционера, укључујући расипање јавних финансија, политички нелојално или неморално понашање партијских и државних функционера (вид. Su Bian, „Duty-Related Violations’: An Umbrella Notion for Politicising the Supervisory System in China”, *Australian Journal of Asian Law*, 2/2023, 6; Jiaming Zhang, Na Jiang, “Changes after Enforcement of Supervision Law in China”, *Chinese Studies*, 8/2019, 223).

2 Вид. Миодраг Радојевић, *Преображај омбудсмана у савременим правним системима с посебним освртом на институцију заштитника грађана у Републици Србији* (докторска дисертација), Правни факултет Универзитета, Београд, 2016, 40 и даље. Народна Република Кина је један од оснивача Удружења азијских ом-

у азијском моделу омбудсмана сједињене су карактеристике традиционалног, у смислу да надзире рад административних тела у циљу заштите права грађана и процедуралног омбудсмана, који испитује не само садржину одређених одлука, него и поступак њиховог доношења, што може да доведе у питање неутралност њихове позиције.³

Док је у Републици Србији омбудсман као уставна категорија уведен релативно касно, 2005. године, под међународним притиском,⁴ при чему је први републички омбудсман ступио на дужност тек 23. јуна 2007. године, дотле је још пре нове ере у древној Кини успостављена организација контроле рада управе путем цензора – неке врсте претече омбудсмана у том смислу што је као посебан орган у име цара био задужен да контролише и открива неправилан рад и корупцију органа управе. Кинеско решење царског Цензората, како се називало поменуто тело, значајно је не само због тога што има дугу традицију, него и зато што је утицало на развој сличних институција у осталим земљама источне и средње Азије.

Истраживање специфичности кинеских модела омбудсмана који су заступљени у четири кинеске земље – Народној Републици Кини (НР Кина), Републици Кини (Тајван) и специјалним аутономним областима (САО) Хонгконг и Макао у саставу НР Кине одговара теми сесије која се бави упоредно-правним системима омбудсмана. Има за циљ да укаже на повезаност са древном традицијом надзора над радом управе и на дивергентне правце развоја тих институција, нарочито у НР Кини и Тајвану. Како се због језичке баријере истраживање претежно темељило на изворима доступним на енглеском језику, сви називи и имена наведени су према систему записивања изговора кинеских речи помоћу латиничних слова (*пинјин*), док су на српском језику написана у складу са важећим правилима фонетске транскрипције.

будсмана (*Asian Ombudsman Association – AOA*) 1996. године. Чланови АОА су и омбудсмани самосталних административних области Хонгконг и Макао.

3 Seong-Pii Hong, *A Comparative Study on Ombudsman institution in Asian Region*, Anti-Corruption and Civil Rights Commission Korea, Seoul, 2011, 8.

4 Дарко Симовић, „Значај омбудсмана у транзиционим државама – пример Републике Србије”, *Правна ријеч*, 27/2011, 221; Лука Глушач, „Утицај конституционализације омбудсмана на њихово функционисање у транзicionим државама”, *Konstitucionalizam i ustavni dizajn u demokratskoj recesiji* (ur. Biljana Đorđević), Beograd, 2018, 314, 322.

2. ЦЕНЗОРАТ КАО ДРЕВНА ПРЕТЕЧА КИНЕСКОГ ОМБУДСМАНА

Први примери независног надзора над радом државне управе у Кини постојали су још у време Треће династије Џоу (*Zhou*, 1122–256 п. н. е.) али је та функција нарочито добила на значају са уједињењем Кине у II веку п. н. е. и централизацијом власти под владавином Првог цара од Ђина – Ђин Шихуанга (*Qín Shihuang*). Први цар, који је на западу највише познат по шест хиљада ратника од теракоте из гробнице близу Сијана (*Xi'an*) у којој је сахрањен, у Кини се памти као први владар који је реализовао идеју „великог уједињења” на којој се темељило непрестано обнављање кинеске државности после великих криза, као и по владавини утемељеној на писаном праву.⁵ Врх царске администрације чинила су „три господара и девет министара”. Господари су били: врховни војсковођа, премијер и његов заменик, тзв. велики секретар или главни цензор (јуши тафу – *yù shǐ tà fǔ*⁶). Током владавине династије Хан (*Hàn Cháo*, 206. п. н. е. – 220. н. е.) Цензорат, под управом главног цензора, чинило је тринаест гувернера – инспектора у префектурама, чија су овлашћења

5 Majkl Vud, *Priča o Kini – Portret jedne civilizacije i njenog naroda* (prev. B. Tarabić), Beograd, 2024, 101–102. Добру организацију управе олакшала је рана, проширена употреба кинеског писма међу различитим народима на тлу Кине, чији идеографски карактер омогућава да онај ко чита правилно разуме поруку, без обзира којим језиком говори. Централни државни апарат за време династије Ђин (*Qin*) чинило је 130.285 писмених службеника (не рачунајући писмене људе у месној управи), а у доба династија Танг (*Tahng Cháo*, 618–907. године) и Сунг (*Sòng Cháo*, 960–1279. године) један високи службеник уз читаву војску подређених писара, рачуновођа и познавалаца закона долазио је на сваких петнаест хиљада поданика, за разлику од Римског царства из I и II века н. е. које се сматра најделотворнијим поретком у западној традицији у којем је један службеник долазио на сваких 400 хиљада поданика (M. Vud, 107; Kenet V. Harl, *Stepska carstva* (prev. T. Bižić), Beograd, 2023, 112). У време Првог цара успостављен је и строги испитни систем за избор најбољих кандидата за државну службу из свих крајева царства који се примењивао све до пада Царства 1911. године (Ivana Čočanović, *Imperijalni ispitni sistem – intelektualni i politički temelj kineskog Carstva*, Institut Konfucije u Beogradu, blog od 20. 11. 2018, <https://konfucije.fil.bg.ac.rs/imperijalni-ispitni-sistem-intelektualni-i-politicki-temelj-kineskog-carstva/>, 24. 7. 2025).

6 Главни цензор је надзирао рад службеника и контролисао царску писарску канцеларију. Проверавајући садржај царских едиката фактички је надзирао и премијера. У доба династије Хан цензор је, иако хијерархијски изједначен са премијером, примао петоструко нижу плату, што је требало да га подстакне у надзору премијера, чије би место заузео у случају смене. До доба династије Танг, Главни цензор, који има хијерархијски највиши положај у колективном органу Цензората (*jušitai* – *yù shǐ tái*) стиче већу политичку моћ од премијера – (Pai-Chuan Tao, „Chinese Ombudsman and Control System”, *St. John's Law Review*, 3/1967, 364; Ulrich Theobald, *The Censorate, ChinaKnowledge.de – An Encyclopaedia on Chinese History, Literature and Art*, Mar 11, 2012, <http://www.chinaknowledge.de/History/Terms/yushidafu.html>; James W. C. Lee, „Anti-Corruption in a Party-State: Constitutional Implications of China's Supervisory Reform”, *Asian Journal of Comparative Law*, 18/2023, 391).

и начин вршења надзора били прописани у „Девет правила цензорског надзора” и „Шест правила за надзор округа”.⁷

Ширењем државне територије и моћи цара – сина неба, упоредо са бирократизацијом државног апарата, мењали су се састав и функције Цензората, који постаје најважнији колективни орган владе у периоду од X до XIII века за време династије Сунг. У доба Великог царства Минг (*Ming Cháo*, 1368–1644. године) канцеларија је 1380. године преименована у Главни надзорни биро (Дучајуан – *dū chá yuàn*). Радом бројних цензора из 22 одељења руководе два главна цензора, од којих је један на челу тела задуженог за контролу законитог вршења власти (Ћу Ши – *Ju Shih*), док други руководи телом које врши политичку контролу, упозорава цара на погрешну „кадровску политику”, на недостатке и неспособности службеника и изгласава њихов опозив. Будући да је Ћу Ши било тело које је надзирало поштовање закона и одржавање дисциплине у раду управе, задужено да подноси проверава притужбе због неправилног рада службеника и случајева корупције, оно би могло да се сматра неком врстом претече омбудсмана.⁸ Кинески модел цензорског апарата, као пример добре праксе, како бисмо данас рекли, био је врло брзо прихваћен у источноазијским земљама, на пример, у Кореји, у централно-азијским степским царствима која су настајала пре XIII, као и доцније у Монголском царству и царству Тимурида, а такође и у Јапану у XVII веку (доба шогуната).⁹

⁷ Били су потпуно независни од управе коју су контролисали, имали су истакнути положај и изузетна овлашћења, која су извијала директно из царске власти, будући да су представљали „очи и уши” Сина Неба коме су могли лично приступити. У складу са етиком конфучијанизма били су обавезни да критикују и самог цара, али би тада били потпуно незаштићени од његовог гнева (Yeong-Kuang Ger, “Institutional design and development in the ROC (Taiwan): critical review of the thoughts of Sun Yat-Sen and the global development of the ombudsman system”, *Maryland Series in Contemporary Asian Studies*, 4/2011, 4–8; J. W. C. Lee, 391; Deshu Xue, Xiuqian Qui “Research on Supervision System in Ancient China and Its Contemporary Reference”, Proceedings of the 2019 5th International Conference on Humanities and Social Science Research (ICHSSR 2019), *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 2019, 415). Потпуна зависност од цара била је суштински разлог неефикасности рада древних кинеских надзорних органа (Deshu Xue, Ping Zhou, “A Study of China’s Ancient Supervision System and Its Reference”, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, volume 543 Proceedings of the 2021 6th International Conference on Social Sciences and Economic Development (ICSSSED 2021), 1056.

⁸ Y. K. Ger, 8.

⁹ Kathleen Kuiper, *Censor – East Asian Government Regulation*, *Encyclopaedia Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/censor-East-Asian-government>, 8. 7. 2024; K. V. Harl, 108 и даље.

У последњим годинама владавине манџурске династије Ђинг (*Quing*), 1906. године, концепт царског Цензората прихватио је у властитој политичкој доктрини револуционар Сун Јатсен (*Sun Yixian*), прокламујући петокраки модел поделе власти који одговара кинеској традицији и друштвеним односима. Поред законодавне, судске и извршне власти, Сун Јатсен је издвојио још две гране власти под кинеским називом јуан (*Yüan*) – једну која је задужена да проверава биографије кандидата и врши избор државних службеника и другу, која контролише законитост и правилност рада службеника и надзира интегритет власти у сврхе спречавања корупције. Наведена пета власт јесте тзв. Контролни јуан (*Jiānchá Yüan*) и сматра се да остварује функцију сличну омбудсману. Велики политички утицај Сун Јатсена – „Оца отаџбине”¹⁰ био је пресудан да се после консолидације политичке ситуације у земљи 1928. године систем државне власти реорганизује у складу са његовом доктрином те је 1931. године Контролни јуан успостављен као највиши независни надзорни орган у земљи, при чему су му придодате и надлежности у вези са избором кандидата за државне функције.¹¹

Модел пет државних власти у коме Контролни јуан има положај независног надзорног тела чије чланове бира највише законодавно тело био је прихваћен и у Уставу Републике Кине од 25. децембра 1947. године (познат под називом „Устав пет власти”), а први чланови Контролног јуана изабрани су 5. јуна 1948. године.¹² Већ наредне године, оснивањем НР Кине, територија Републике Кине своди се на подручје Тајвана. Упркос политичких подела, у обема земљама присутна је традиција Контролног јуана. Институције омбудсмана такође постоје и у САО Хонгконг, који је Велика Британија вратила у састав НР Кине 1997. године и Макао, који је био португалска колонија до 1999. године када је такође мирним путем припојен НР Кини по политичком моделу „једна земља-два система.”

2.1. Национална надзорна комисија у НР Кини

По оснивању НР Кине, 1949. године, функције Контролног јуана преузела је Народна надзорна комисија као део Савета за државну управу, претходника Државног савета, а

10 Сун Јатсен је био први председник Републике Кине основане 1. јануара 1912. године, а потом и вођа водеће Кинеске националистичке партије (*Куоминтанг* – *КМТ*) све до смрти 1925. године.

11 P. Ch. Tao, 363–367; Y. K. Ger, 11.

12 Y. K. Ger, 3, J. W. C. Lee, 391–392.

по усвајању првог Устава НР Кине 1954. године Комисија је издвојена у Министарство за надзор као саставни део Државног савета. Постојала је све до 1959. године, када почиње „Велика културна револуција”.¹³ У Уставу НР Кине из 1982. године¹⁴ било је предвиђено да функцију надзора над радом управе обавља Министарство за надзор, које је почело да ради 1987. године, с тим што је од 1993. године оно деловало заједно са системом комисија за дисциплинску инспекцију задужених за спровођење партијске дисциплине на челу са Централном комисијом за дисциплинску инспекцију. На тај начин, у склопу корених политичких реформи које је после 1980. године предузео Денг Сијаопинг (*Deng Xiaoping*), афирмисане су идеје Сун Јатсена о месту Контролног јуана у систему власти, изворно прихваћене у правном систему Тајвана.¹⁵

Изменама Устава НР Кине од 2018. године уместо посебног министарства успостављен је посебан систем надзорних комисија на челу са Националном надзорном комисијом, са задатком откривања и спречавања корупције у државним органима и међу партијским функционерима. Промене Устава резултат су снажне кампање ради трајног смањења корупције коју од 2012. године води председник Си Ђинпинг (*Xi Jinping*). У том циљу у 7. одељку III дела Устава НР Кине у коме се регулише структура државе у основним цртама назначени су организација и надлежност Националне надзорне комисије која усмерава и надзире рад хијерархијски нижих комисија а, између осталог, може посредством Централне групе за инспекцијске послове упутити *ad hoc* тимове у локалне јединице, поје-

13 J. W. C. Lee, 392–393.

14 Constitution of the People's Republic of China (PR China), Adopted at the Fifth Session of the Fifth National People's Congress (NPC) and promulgated by the Announcement of the NPC on December 4, 1982; amended in accordance with the *Amendment to the Constitution of PR China* adopted at the First Session of the Seventh NPC on April 12, 1988, the *Amendment to the Constitution of PR China* adopted at the First Session of the Eighth NPC on March 29, 1993, the *Amendment to the Constitution of PR China* adopted at the Second Session of the Ninth NPC on March 15, 1999, the *Amendment to the Constitution of PR China* adopted at the Second Session of the Tenth NPC on March 14, 2004, and the *Amendment to the Constitution of the PR China* adopted at the First Session of the Thirteenth NPC on March 11, 2018 – у службеном преводу на енглески језик доступан на сајту Националног народног конгреса НР Кине, https://english.www.gov.cn/archive/lawsregulations/201911/20/content_WS5ed8856ec6d0b3f0e9499913.html.

15 Y. K. Ger, 1.

дине органе или министарства, ради надзора над радом централне и локалне управе и организација са јавним овлашћењима.¹⁶

У члану 123 Устава НР Кине регулисан је положај надзорних комисија као „надзорних органа државе”, које се оснивају на локалном и различитим хијерархијским нивоима централне управе, на челу са Националном надзорном комисијом, која је одговорна за свој рад највишем законодавном телу – Националном народном конгресу и Сталном комитету Националног народног конгреса, док су локалне комисије одговорне државним органима који су их основали и хијерархијски вишим комисијама за надзор (чл. 126). У члану 127 Устава НР Кине предвиђено је да се комисије оснивају ради независног вршења овлашћења надзора, при чему своју функцију остварују у сарадњи са судовима, тужилаштвима и другим телима задуженим за спровођење закона и уз међусобну контролу, што потенцира равноправни положај комисија у односу на те органе.

Организација и надлежности надзорних комисија конкретније су регулисани Законом о надзору¹⁷ од 20. марта 2018. године. Одредбама другог одељка Закона о надзору (чл. 7–14) уређени су организација органа за надзор од највишег нивоа (Национална надзорна комисија) до локалних власти и њихове надлежности. На основу Устава и поменутог закона од 20. августа 2021. године донет је Закон о службеницима задуженим за надзор¹⁸, којим су прописана њихова овлашћења, права, обавезе, одговорности, неопходне квалификације и начин избора, услови за унапређења и смену. У делу II (надзорни органи и њихове дужности) предвиђено је да они, у складу са законом, подижу свест о интегритету јавних службеника, непристрасно и етички спроводе надзор и инспекције, истражују незаконитости и извршена кривична дела у складу са надлежностима надзорних органа, дају препоруке о решавању питања које институције на основу резултата надзора и истрага учествују у

16 Интересантно је да је поменути механизам осмишљен по узору на некадашњи царски цензорски систем по коме је функционисало тело Ђу Ши задужено за контролу законитог рада управе (J. W. C. Lee, 394).

17 Supervision Law of the People's Republic of China, updated 2018-03-20, adopted at the 1st Session of the Standing Committee of the Thirteenth National People's Congress of the People's Republic of China on March 20, 2018 (службена верзија на енглеском језику доступна на сајту Националног народног конгреса, http://en.npc.gov.cn.cdurl.cn/2018-03/20/c_1020382.htm).

18 Supervisory Officers Law of the People's Republic of China, updated 2021-08-20, adopted on 30th Meeting of the Standing Committee of the Thirteenth National People's Congress (службена верзија на енглеском језику, доступно на сајту Националног народног конгреса, http://en.npc.gov.cn.cdurl.cn/2021-08/20/c_758918.htm).

међународној сарадњи против корупције и обављају друге дужности предвиђене законом (чл. 9). У склопу многобројних, па и етичких и политичких обавеза које имају према Комунистичкој партији Кине које су набројане у чл. 10 Закона, службеници задужени за надзор посебно су дужни да штите интересе земље и народа, непристрасно спроводе закон, храбро преузимају одговорност за надзор и одлучно се боре против корупције (чл. 10, ст. 3), као и да штите законска права и интересе оних који су под надзором и релевантних лица у складу са законом (чл. 10, ст. 4), што одговара функцијама омбудсмана. У овом тренутку Национална надзорна комисија представља НР Кину у Удружењу азијских омбудсмана.

2.1.1. САО Хонгконг

У складу са високим степеном аутономије Хонгконга засноване на кинеско-британској декларацији из 1984. године којом је уговорено враћање окупиране територије НР Кине и Основним актом САО Хонгконга¹⁹, институција омбудсмана регулисана је законодавством аутономне области. Као независно тело, институција омбудсмана (*Office of The Ombudsman*) установљена је 1989. године Уредбом о омбудсману.²⁰ Омбудсмана по основу јавног конкурса бира комисија којом председава председник владе Хонгконга (у рангу некадашњег гувернера), који је истовремено и члан Државног савета НР Кине. Изменом поменуте уредбе која је у примени од 19. децембра 2001. године положај институције је значајно унапређен, будући да је тада и формално издвојена из састава владе САО Хонгконга.²¹ Тако се у чл. 6Б Уредбе о омбудсману истиче да се омбудсман не сме сматрати службеником или агентом Владе, осим у вези са пословима откривања корупције и контроле јавних финансија када, у смислу постојећих прописа, има статус јавног службеника.

19 The Basic Law of The Hong Kong Special Administrative Region of The People's Republic of China, adopted at the Third Session of the Seventh National People's Congress on 4 April 1990 Promulgated by Order No. 26 of the President of the People's Republic of China on 4 April 1990 Effective as of 1 July 1997), https://www.basiclaw.gov.hk/filemanager/content/en/files/basiclawtext/basiclaw_full_text.pdf. У чл. 5 Основног закона предвиђено је да уређење неће бити мењано педесет година после припајања Хонгконга НР Кине, у чл. 8 гарантован је континуитет правног система и законодавства, а у члану 11 регулисано је да САО аутономно регулише, између осталог, систем заштите основних права и слобода грађана.

20 *The Ombudsman Ordinance* Cap 397, L.N. 27 of 1989; *The Ombudsman (Amendment) Ordinance* no. 30 of 2001; https://www.elegislation.gov.hk/hk/cap397?xpid=ID_1438403152087_003.

21 S. P. Hong, 41.

Институцију чине: руководеће особље, особље задужено за истраге, административно и помоћно особље. Институција омбудсмана задужена је да истражи сваку радњу таксативно наведених 27 органа, служби и агенција, притужбе грађана наводно оштећеног неправилним радом управе и све случајеве у којима и без притужбе нађе да би неко могао бити оштећен неправилним радом управе (чл. 7, ст. 1 Уредбе о омбудсману). У овом последњем случају реч је о уоченим системским проблемима који указују на потребу заштите јавног интереса. Поред уобичајених функција, надлежност омбудсмана је проширена и на испитивање повреда по Закону о приступу личним подацима. Омбудсман нема овлашћења да испитује радње Независне комисије за спречавање корупције, Полицијских снага Хонгконга, Помоћних полицијских снага Хонгконга, Секретаријата Комисије за јавне службе. Такође, у складу са списком 2 омбудсман не може да контролише одлуке и вршење овлашћења председника владе Хонгконга Конга, садржину уговора, одлуке у поступцима јавних набавки и слично.

Поред функција и овлашћења омбудсмана, Уредбом регулисане су процедуре истраживања жалби, посредовања у поравнању, као и обавезе омбудсмана да подноси извештаје другим органима и да обавештава подносиоца жалбе о напредовању и исходу предузете истраге. Уз омбудсмана делује Независна комисија против корупције (*Independent Commission Against Corruption – ICAC*) која је била основана ради откривања и спречавања корупције 1974. године, још у време британске власти, а због великих успеха постигнутих у кратко време постала је узор за друге азијске земље.²²

2.1.2. CAO Макао

Како се објашњава у Основном закону Специјалне административне области Макао²³, поменута кинеска територија је од средине XVI века све до 20. децембра 1999. године

22 Tony Kwok Mai-wai, Formulating an Effective Anti-Corruption Strategy-the Experience of Hong Kong ICAC (Seventh Course on Corruption Control in Criminal Justice Visiting Experts' Resource Material Series) 2023, 198, https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No69/No69_23VE_Man-wai2.pdf, 24. 7. 2025.

23 The Basic Law of the Macao Special Administrative Region of the People's Republic of China, adopted at the First Session of the Eighth National People's Congress on March 31, 1993, promulgated by Order No. 3 of the President of the People's Republic of China on March 31, 1993, and effective as of December 20, 1999. Доступно на сајту председника владе CAO Макао: <https://bo.io.gov.mo/bo/i/1999/leibasica/index.asp>.

била колонија Португалије, када је НР Кина успоставила суверенитет над том облашћу, која добија статус специјалне аутономне области. У прелазном раздобљу, у складу са споразумом из 1987. године Португалије и Кине о политичкој будућности области Макао, систем омбудсмана је претрпео модификације. Шведски модел омбудсмана који је успостављен у колонији по узору на законодавство Португалије прилагођен је азијском моделу омбудсмана чије су примарне функције спречавање корупције и незаконитог рада управе. Стога је 1992. године основана Висока комисија против корупције и незаконитог рада управе (*Alto Comissariado Contra a Corupcao e la Ilegalidade Administrativa*) на темељу чл. 59 Основног закона у складу са чл. 14, ст. 1 Закона о уједињењу.²⁴ Према чл. 59 у вези са чл. 50, ст. 6. Основног закона, радом независне Комисије против корупције руководи комесар, подређен председнику владе Макаа који га и именује на ту функцију. Комесар подноси извештаје о раду како председнику владе, тако и централној управи.

Члан 71, ст. 1 Основног закона Макаа био је основ да надлежност и структура Комисије против корупције буду детаљније регулисани Законом бр. 10 под називом „Комисија против корупције САО Макао”, који је усвојила скупштина Макаа 14. августа 2000. године,²⁵ док су унутрашња организација и рад комисије уређени посебним подзаконским актом под називом „Организација и начин рада Комисије против корупције”²⁶ који је донет 17. августа 2000. године.

Комисију чине кабинет комесара, одељење омбудсмана и одељење за спречавање корупције. Док је одељење за спречавање корупције задужено да испитује сумњиве кривичноправне случајеве у вези са корупцијом, дотле одељење омбудсмана има задатак да анализира притужбе на рад органа управе, да поступа по њима, испитује их, даје препоруке и савете, као и да истражује случајеве прекршаја и ситних превара, примењујући поједностављени управни поступак. Управник одељења је по службеној дужности заменик комесара и обавезан је да координира рад свог одељења са одељењем за спречавање корупције.²⁷

24 Pang Jiaying, LAO Io Cheong, *Comparative Study of Ombudsman Systems of Asia – Review of Systems in Macao, Korea and India*, The Commission Against Corruption of Macao SAR and the Macao Foundation, Macao, 2009, 55–57.

25 Law no. 10/2000 – Commission Against Corruption of the Macao Special Administrative Region, republished by Chief Executive Order no. 180/2024, https://www.ccac.org.mo/en/related_laws_details/article/m3sgf06o.html.

26 The Administrative Regulation of the CCAC – “Organization and Operation of the. CCAC” (no. 31/2000) promulgated on 21st August 2000, <https://www.ccac.org.mo/pdf/en/intro/2006/ch02.pdf>

27 P. Jiaying, L. I. Cheong, 80–81.

Генерална овлашћења Комисије против корупције прописана су у чл. 4 Закона бр. 10/2000. При томе је наглашена њена функција испитивања и истраживања свих појава или обавештења која изазивају оправдану сумњу у извршена коруптивна кривична дела и преваре у делатностима јавног и приватног сектора, у спољној трговини, као и кривична дела против јавне имовине, злоупотребе службене дужности и других која штете јавном интересу, као и других таксативно наведених кривичних дела у чл. 3, ст. 1, тач. 5. Комисија такође може вршити инспекције било које јединице јавне службе, прегледати документа, саслушати надлежне јавне службенике и затражити потребне информације, може испитивати законитост управних аката, а има обавезу да подноси пријаве надлежним органима (укључујући и дисциплинске у односу на поједине службенике), да проверава напредак поступака покренутих по њеним пријавама, а такође и да обавештава начелнике одговарајућих одељења о резултатима истрага које је сама предузела итд.

У оквиру генералних овлашћења Комисије, у чл. 20, ст. 1 подзаконског акта бр. 31/2000 посебно су регулисана права и дужности одељења омбудсмана. За разлику од одељења за спречавање корупције које ислеђује сумње на могућа кривична дела, одељење омбудсмана задужено је да поступа по притужбама на рад управе, да даје савете и препоруке, испитује и предузима мере ради спречавања корупције, превара и кршења закона у јавној служби. У том циљу одељење успоставља сарадњу са другим државним органима и јавним установама и може да предузима мере како би се утицало на ефикасност или транспарентност рада управе.²⁸

2.2. Тајван

У Уставу Тајвана из 1947. године био је прихваћен оригинални Сун Јатсенов концепт Контролног јуана који обавља функцију омбудсмана као „квазисудско тело”, тј. независна управна агенција са јавним овлашћењима и извесним прерогативима судске власти, уз специфичност да чланове тог тела, који су заштићени имунитетом, именује Народни

28 P. Jiaying, L. I. Cheong, 96. Омбудсман има и друга овлашћења – да активно интервенише у конкретном случају, даје препоруке, подноси извештај одговарајућој служби или органу, али је његова функција редовно повезана са откривањем прекршаја и неправилности у служби (у управи или правосудју), а не и са откривањем кривичних дела, што би била основна функција одељења за спречавање корупције (P. Jiaying, L. I. Cheong, 100, 104).

конгрес на предлог председника. Међутим, бројним изменама Устава, нарочито у периоду од 1991. до 2005. године, које су уследиле ради демократизације власти и прилагођавања правног система моделу вишестраначке либералне демократије, битно је промењен систем власти, а такође и организација и надлежности Контролног јуана.

Положај и овлашћења Контролног јуана, као петог крака државне власти, регулисани су Уставом Тајвана²⁹ (чл. 90–106 у одељку IX „Контрола”). У чл. 106 Устава Тајвана предвиђено је да ће организација Контролног јуана бити уређена посебним законом. Контролни јуан је највиши контролни орган државе који има овлашћења да смењује, јавно опомиње службенике и коригује њихов рад у циљу отклањања неправилности (чл. 90 Устава). У чл. 92 Устава Тајвана предвиђено је да чланове Контролног јуана именује председник Републике уз сагласност Законодавног јуана. Контролни јуан делује као омбудсман који испитује притужбе на неправилан рад управе и осигурава одговорност власти. Првобитно су функције Контролног јуана превазилазиле овлашћења омбудсмана јер је, у складу са чл. 79 и 84 Устава из 1947, а на основу чл. 96, Контролни јуан давао сагласност на избор председника и заменика Судског и Испитног јуана, као и на именовање судија у Судском јуану и чланова Испитног јуана, те се наметао закључак да Контролни јуан врши оне контролне функције које су у западним демократијама препуштене парламенту.³⁰

Темељна реорганизација Контролног јуана извршена је у последње две деценије XX века у циљу да се, у складу са темељним променама политичког система Тајвана, поменута институција у што већој мери прилагоди класичном (европском) моделу омбудсмана. Изменама Устава од 1992. године, овлашћење Контролног јуана да даје сагласност на именовање чланова Судског и Испитног јуана прешло је на законодавно тело. Изменама Устава из 2000. године извршена је даља реорганизација – Контролни јуан је престао да буде представничко тело чије чланове бирају скупштине провинција и града, број чланова Контролног јуана је ограничен на 29, при чему чланове предлаже председник Републике, а њихово именовање потврђује конгрес. Иако је Контролни јуан задржао каракте-

29 Constitution of the Republic of China (Taiwan), adopted by the National Constituent Assembly on 25 December 1946, promulgated by the National Government on 1 January 1947, and went into effect on 25 December 1947, with revision in April 2000, <http://www.taiwandocuments.org/constitution01.htm>. Additional articles of Constitution of the Republic of China amended of 2005-06-10 on <https://law.moj.gov.tw/ENG/>.

30 Y. K. Ger, 19.

ристике квазисудског органа које једним делом још увек располаже квазитужилачким овлашћењима када је реч о истрагама корупције и незаконитог рада службеника, ипак су регулисањем процедура о изгласавању неповерења функционерима и смене службеника ограничена ранија дискрециона овлашћења Контролног јуана у тој области.³¹ Како је у исто време значајно реформисана организација и надлежност петог крака државне власти – Испитног јуана, оцењује се да се политички систем Тајвана успешно трансформисао по моделу поделе на три (велике) власти – законодавну, извршну и судску уз пратеће две мале, које представљају Контролни и Испитни јуан.³² И поред свих промена није дошло до укидања Контролног јуана, који данас репрезентује институцију омбудсмана Тајвана у Ибероамеричкој федерацији омбудсмана,³³ нити се Контролни јуан, како је предлагано, трансформисао у организацију за заштиту људских права, него је у те сврхе 2000. године основана посебна Национална комисија за људска права.

3. ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ СИСТЕМА ОМБУДСМАНА

Пре пет деценија, описујући систем надзора у НР Кини, Тао је тврдио да дански концепт омбудсмана у поређењу са кинеским системом надзора над управом нема предности зато што је дански систем однедавно у примени, једноставан је и неефикасан.³⁴ Насупрот тој оцени стоје резултати новијих упоредноправних истраживања из којих се, по правилу, изводи закључак да, због очигледних разлика у односу на европски модел омбудсмана, систем надзорних тела у НР Кини не може да се сматра институцијом омбудсмана. Како каже Ливија Трелова, надзорна тела у НР Кини само подсећају на омбудсмана, а не задовољавају критеријуме независности и одговорности које захтева Међународни институт омбудсмана (*International Ombudsman Institute – IOI*), тако да су пре „механизам за решавање жалби на рад администрације” него институција за заштиту грађана од неправди

31 Jau-Yuan Hwang, Fort Fu-Te Liao, Wen-Chen Chang, *Development of Constitutional Law and Human Rights in Taiwan Facing the New Century*, Asian Law Series, 24/2003, Institute of Developing Economies – IDE, Chiba (Japan), 35–36, 52, 55.

32 J. Y. Hwang, F. F. T. Liao, W. C. Chang, 57.

33 Пошто је двадесет година био посматрач, Тајван је у новембру 2024. године и формално постао нерегионални члан Ибероамеричке федерације омбудсмана (*La Federación Iberoamericana del Ombudsman – FIO*).

34 P. Ch. Tao, 362.

које чине владини функционери и управа.³⁵ С друге стране, истиче се да је институција омбудсмана у САО Макао један од ретких примера међу азијским системима који задовољава критеријуме ИОИ у погледу конституционалног основа независног положаја институције и овлашћења, а такође, према Треловој, и уставна позиција омбудсмана у Хонгконгу је таква да га у свему, па чак и по називу институције, приближава европском моделу.³⁶ И Уангова, тајванска научница која истражује независност система омбудсмана у Европи и Азији, на основу упоредних студија 15 научника и мишљења испитаника о системима у 64 земље нуди аргументе за сличан закључак. Она пореди системе на основу девет варијабли (поступак именовања, поступак разрешења, мандат, правна заснованост, неспојивост функција – избегавање сукоба интереса, обавеза сарадње са државним органима, обавезност одлука омбудсмана и право на независну истрагу, имунитет од кривичног гоњења и аутономно буџетско финансирање неопходно за самостални рад омбудсмана) и резултате истраживања за сваку земљу показује у табели. Када су у питању кинеске земље, Контролни јуан у Тајвану је најбоље позициониран (7 бодова – не задовољава једино критеријуме у погледу права на независну истрагу и посебног буџетског финансирања), док систем у НР Кини има најлошију позицију. Остварује само један бод по основу обавеза сарадње институције омбудсмана са другим државним органима. Институција у Хонгконгу је оцењена са два бода, пошто задовољава критеријуме поштовања избегавања сукоба интереса и сарадње са другим органима, док Макао, уз поменута два критеријума као и код Хонгконга, има још два бода на основу квалификација омбудсмана које су предуслов за његово именовање и постојања аутономног буџетског финансирања.³⁷ На поменути начин, Уангова је настојала да одреди однос између независности, транспарентног рада и степена демократије заступљеног у институцији омбудсмана у Евроазијском региону.

Упоређујући системе омбудсмана у четири кинеске земље Томсон (Thomson) закључује да је реч о четири потпуно различита система административног надзора, без међусобних

35 Livia Trelová, „Conceptual and functional diversity of the ombudsman institution in Asia (comparative constitutional law analysis)”, *Bratislava Law Review*, 2/2017, 76, 82.

36 L. Trelová, 77; P. Jiaying, L. I. Cheong, 58.

37 Lin-Ling Uang, “The Study of the Independence of the Ombudsman System in Europe and Asia”, *The Taiwan Democracy Quarterly*, 2/2019, 58. У истој табели европске институције омбудсмана (укључујући и Руску Федерацију) су високо оцењене, осим Велике Британије, а међу азијским земљама најбоље скорове имају средње-азијске земље некадашње републике СССР-а (Казахстан, Киргистан) и Иран. И институција омбудсмана у Републици Србији има потпуни скор од девет бодова (*Ibid.*).

сличности, при чему континентална Кина представља на сваки начин изузетак у погледу статуса, улоге и метода које примењују надзорна тела, а додатно се њихове функције значајно разликују од омбудсмана у осталим кинеским јурисдикцијама.³⁸

Из наведеног се намеће закључак да се на моделу европског омбудсмана инсистира као на пожељном примеру за унапређење азијског (кинеског) система омбудсмана, што посебно долази до изражаја када се процењују достигнућа реформе тајванског Контролног јуана.³⁹ Из истих разлога, и институције омбудсмана у САО Макао и САО Хонгконг, које су иначе чланови ИОИ, сматрају се напреднијим системима у односу на надзорне органе у тзв. континенталној Кини. Обично се то повезује са „европским правним наслеђем” у Хонгконгу и Макау, у којима су већ успостављене институције омбудсмана несметано наставиле да раде после припајања САО НР Кини. Истина је нешто другачија, будући да Хонгконг, окупиран од Велике Британије, није имао много времена да успешно прихвати у свом систему врло специфичан модел британског омбудсмана који је у самој Британији уведен тек 1964. године.⁴⁰ Што се тиче Макаа, који и сада највеће приходе стиче од коцкарница у страном власништву, интересантно је да у годинама које су претходиле припајању области НР Кини није било напретка у спречавању корупције и прања новца због несугласица гувернера и законодавне скупштине око тога да ли Комисији треба омогућити да испитује банковне рачуне грађана и ограничава њихова права или не, те зато Комисија, фигуративно названа „спутани безуби тигар”, није ни деловала. Нагле промене су уследиле после припајања САО Макао НР Кини, подстакнуте не само новим правним прописима, него и екипирањем комисије и измењеном укупном социјалном климом и односом према корупцији.⁴¹

38 Stephen Thomson, “The Public Sector Ombudsman in Greater China: Four ‘Chinese’ Models of Administrative Supervision”, *University of Pennsylvania Journal of International Law*, 2/2017, 484.

39 Пошто се кинеска правна традиција и доктрина Сун Јатсена сматрају у свему превазиђеним, тајландски стручњаци виде Контролни јуан и Испитни јуан као „два тумора” централне управе у Тајвану (J. Y. Hwang, F. F. T. Liao, W. C. Chang, 31). Радикалне промене политичко-правног система прати „тајванизација” друштва у циљу потпуног анулирања осећаја припадности кинеском народу.

40 Упор. Dušan Vranjanac, „Poverenik parlamenta za upravu: Britanski ombudsman”, *Strani pravni život*, 1/1991, 28–33.

41 Вид. Chang Xu, “Public Administration of Macao Advances Steadily with the Development of the Anti-Corruption System”, *Academic Journal „One Country, Two Systems”* (English Edition), 2015/2, 154–15, https://www.mpu.edu.mo/cntfiles/upload/docs/research/common/1country_2systems/issue2/15.pdf

Када је реч о систему омбудсмана у НР Кини, критике на рачун недостајуће конституционалне основе институције омбудсмана темељиле су се на стању пре измена Устава 2018. године док је Министарство за надзор вршило функцију омбудсмана. Сада је тај услов формално испуњен. Национална надзорна комисија постала је моћно тело за спречавање корупције и у државним институцијама и у партији, које је, по положају и овлашћењима, равноправно са судовима и тужилаштвом. Уставне реформе заиста јесу отвориле осетљиво питање преплитања правне и политичке контроле у организационој структури независних надзорних комисија и то у корист политичког механизма. Независне комисије имају изузетна овлашћења која превазилазе функцију омбудсмана, на пример, да спроводе истраге, ограничавају слободу кретања грађана, дисциплински кажњавају службеника, док је систем заштите узбуњивача и подносилаца притужби мањкав.⁴² Истина је, међутим, да су надзорна тела у кинеским земљама увек имала слична, проширена овлашћења у циљу сузбијања корупције која превазилазе уобичајена овлашћења омбудсмана. Једним делом то је реакција на негативна искуства колонизације из прошлости, будући да је подмићивање локалних власти било уобичајени механизам који су странци користили како би остварили незаконито огромну економску корист, те је једини начин за делотворно откривање таквих злоупотреба власти било да се мотивише домаће становништво како би пријављивало случајеве корупције или незаконити рад управе.⁴³ И баш зато што се спречавање корупције види као основни задатак надзорних органа, и теоретичари су склони да похвале нови систем надзорних органа у НР Кини, који реформе виде као корак у добром правцу или, макар, као нужан одговор на фрагментацију и неефикасност система за спречавање корупције.⁴⁴

Док је у Европи концепт заштите људских права најважнији општи принцип на коме се темељи политички систем, дотле се мора разумети да у једном сасвим другачијем социокултурном амбијенту заштита права појединаца не мора да има једнаки социјални значај. То је управо ситуација која се запажа у многољудним земљама источне и јужне Азије

⁴² S. Bian, 8, 12–14.

⁴³ S.-P. Hong, 25–26. У историји Кине се „веком понижења” назива период од средине XIX века до краја Другог светског рата. Започиње кризом у вези са опијумским ратовима, после које је династија Ђинг морала да учини значајне уступке Француској и Великој Британији, касније и царској Русији, а потом је у периоду од 1937. до 1945. године следила јапанска инвазија и окупација кинеских територија.

⁴⁴ J. Zhang, N. Jiang, 225; Lee, 405–406.

и околност која објашњава због чега није могуће институције које остварују функцију омбудсмана у тим земљама првенствено усмерити на заштиту основних права и слобода појединаца. Рекло би се да и у кинеским земљама, као и свим другим земљама Азије, са изузетком некадашњих република у саставу СССР-а, једноставно недостаје знање како да се омбудсман у постојећем политичком систему односи према правима и слободама појединца.⁴⁵

4. ЗАКЉУЧАК

Упоредна анализа показује да последњих деценија постоје дивергентна кретања у погледу развоја омбудсмана у кинеским земљама. Једина заједничка карактеристика јесте је што у свим кинеским земљама институција омбудсмана, тј. надзорних органа уређена уставима, односно основним законима који имају значај „устава” аутономне области. У НР Кине је најпре дошло до ревитализације традиционалних концепата Сун Јатсена током мандата Денг Сијаопинга, док је доктрина Си Ђипинга пресудно утицала на то да се по нове сједине функције правног и политичког преиспитивања неправилног и незаконитог рада управе кроз деловање надзорних комисија на челу са Независном надзорном комисијом. Колико год да је то особено решење, оно одговара потребама кинеског друштва и традицији надзора рада управе „одозго – надоле” – од централне власти ка локалној. У исто време, политика „једна земља – два система” омогућила је да у оквиру НР Кине у Хонгконгу и Макау самостално функционишу посебне институције омбудсмана, укључене у систем државних органа НР Кине. Зато, када се истичу предности система омбудсмана у поменутих областима, треба имати на уму да су то истовремено и институције НР Кине. У Тајвану је Контролни јуан изгубио прерогативе који су га чинили сличним законодавном телу западног типа, али још увек фигурира у правном систему као реликт посебне гране власти, што га формално удаљава од европског модела омбудсмана.

Истражна овлашћења кинеских омбудсмана су велика. Између осталог, када подносе пријаве ради покретања поступка пред судом или тужилаштвом, они могу да испитују у коме се стадијуму поступци налазе, имају нека посебна овлашћења својствена инспекција-

⁴⁵ S-P. Hong, 20–21.

ма, нарочито буџетској, или чак полицији, а такође и посебне обавезе према заједници, на пример, да редовно подносе извештаје о свом раду, дебатују о стању у друштву, учествују у писањима прописа и слично. Неке од наведених обавеза према заједници, а у НР Кини и према Комунистичкој партији, особене су у односу на европски модел омбудсмана. У склопу таквих активности омбудсман на специфичан начин посредује између појединца који тражи заштиту својих права и државних органа које упозорава на неправилан рад.

Према томе, у кинеским земљама постоје институције које обављају функције омбудсмана на специфичан начин, примерено традицији, социјалним особеностима и политичком уређењу. Приоритетна функција кинеских омбудсмана јесте спречавање корупције и незаконитог рада управе, а то су управо најважније препреке остварењу основних права грађана. Стога нема разлога да се европски модел омбудсмана препоручује свима као најбољи и универзално прихватљив модел, посебно ако се има на уму да криза савремене парламентарне демократије, заоштрене економске неједнакости и услови системске корупције у друштву могу утицати на то да се у пракси не покажу све предности европског модела омбудсмана.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографски извори

Bian, Su, “Duty-Related Violations’: An Umbrella Notion for Politicising the Supervisory System in China”, *Australian Journal of Asian Law*, 2/2023, 3–18.

Vranjanac, Dušan, „Poverenik parlamenta za upravu: Britanski ombudsman”, *Strani pravni život*, 1/1991, 28–33.

Vud, Majkl, *Priča o Kini – Portret jedne civilizacije i njenog naroda* (prev. B. Tarabić), Beograd, 2024.

Ger, Yeong-Kuang, “Institutional design and development in the ROC (Taiwan): critical review of the thoughts of Sun Yat-Sen and the global development of the ombudsman system”, *Maryland Series in Contemporary Asian Studies*, 4/2011, 1–60.

Glušac, Luka, „Uticaj konstitucionalizacije ombudsmana na njihovo funkcionisanje u tranzicionim državama”, *Konstitucionalizam i ustavni dizajn u demokratskoj recesiji: zbornik*

radova sa redovne međunarodne konferencije Udruženja za političke nauke Srbije (ur. Biljana Đorđević), Beograd, 2018, 311–326.

Zhang, Jiaming; Jiang, Na, “Changes after Enforcement of Supervision Law in China”, *Chinese Studies*, 8/2019, 222–229.

Jiaying, Pang; Cheong, Lao Io, *Comparative Study of Ombudsman Systems of Asia – Review of Systems in Macao, Korea and India*, The Commission Against Corruption of Macao SAR and the Macao Foundation, Macao, 2009.

Lee, James W. C., “Anti-Corruption in a Party-State: Constitutional Implications of China’s Supervisory Reform”, *Asian Journal of Comparative Law*, 18/2023, 389–406.

Ma, Herbert H. P., “Chinese Control Yuan: An Independent Supervisory Organ of the State”, *Washington University Law Quarterly*, 4/1963, 401–426.

Радојевић, Мијодраг, *Преображај омбудсмана у савременим правним системима с посебним освртом на институцију заштитника грађана у Републици Србији* (докторска дисертација), Правни факултет Универзитета у Београду, 2016.

Симовић, Дарко, „Значај омбудсмана у транзиционим државама – пример Републике Србије”, *Правна ријеч*, 27/2011, 211–226.

Tao, Pai-Chuan, “The Chinese Ombudsman and Control System”, *St. John’s Law Review*, 3/1967, 362–373.

Trelová, Livia, „Conceptual and functional diversity of the ombudsman institution in Asia (comparative constitutional law analysis)”, *Bratislava Law Review*, 2/2017, 74–83.

Thomson, Stephen, “The Public Sector Ombudsman in Greater China: Four ‘Chinese’ Models of Administrative Supervision”, *University of Pennsylvania Journal of International Law*, 2/2017, 437–490.

Uang, Lin-Ling, “The Study of the Independence of the Ombudsman System in Europe and Asia”, *The Taiwan Democracy Quarterly*, 2/2019, 1–64.

Harl, Kenet V., *Stepska carstva* (prev. T. Bižić), Beograd, 2023.

Hong, Seong-Pll, *A Comparative Study on Ombudsman Institutions in Asia Region*, Anti-Corruption and Civil Rights Commission Korea, Seoul, 2011.

Hwang, Jau-Yuan; Liao, Fort Fu-Te; Chang, Wen-Chen, *Development of Constitutional Law and Human Rights in Taiwan Facing the New Century*, Asian Law Series, 24/2003, Institute of Developing Economies – IDE, Chiba.

Xu, Chang, “Public Administration of Macao Advances Steadily with the Development of the Anti-Corruption System”, *Academic Journal „One Country, Two Systems”* (English Edition), 2/2015, 152–160.

Xue, Deshu; Qui, Xiuqianm “Research on Supervision System in Ancient China and Its Contemporary Reference”, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, Proceedings of the 2019 5th International Conference on Humanities and Social Science Research (ICHSSR 2019, Istanbul – Turkey), 2019, vol. 319, 414–419.

Xue, Deshu; Zhou, Ping, “A Study of China’s Ancient Supervision System and Its Reference”, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, Proceedings of the 2021 6th International Conference on Social Sciences and Economic Development (ICSSED 2021, Nanjing – China), 2021, vol. 543, 1052–1057.

Интернет извори

Kuiper, Kathleen, Censor – East Asian Government Regulation, *Encyclopaedia Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/censor-East-Asian-government>

Kwok Mai-wai, Tony, Formulating an Effective Anti-Corruption Strategy-the Experience of Hong Kong ICAC (Seventh Course on Corruption Control in Criminal Justice Visiting Experts’ Resource Material Series) 2023, 196–201, https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No69/No69_23VE_Man-wai2.pdf

Theobald, Ulrich, The Censorate, *ChinaKnowledge.de – An Encyclopaedia on Chinese History, Literature and Art*, <http://www.chinaknowledge.de/History/Terms/yushidafu.html>

Čočanović, Ivana, *Imperijalni ispitni sistem – intelektualni i politički temelj kineskog Carstva*, Institut – Konfucije u Beogradu, blog od 20. 11. 2018, <https://konfucije.fil.bg.ac.rs/imperijalni-ispitni-sistem-intelektualni-i-politicki-temelj-kineskog-carstva/>

Правни извори

Law no. 10/2000 – Commission Against Corruption of the Macao Special Administrative Region, republished by Chief Executive Order no. 180/2024, https://www.ccac.org.mo/en/related_laws_details/article/m3sgf06o.html

Supervision Law of the People's Republic of China, updated 2018-03-20, adopted at the 1st Session of the Standing Committee of the Thirteenth National People's Congress of the People's Republic of China on March 20, 2018, http://en.npc.gov.cn.cdurl.cn/2018-03/20/c_1020382.htm

Supervisory Officers Law of the People's Republic of China, updated 2021-08-20, adopted on 30th Meeting of the Standing Committee of the Thirteenth National People's Congress on August 20, 2021, http://en.npc.gov.cn.cdurl.cn/2021-08/20/c_758918.htm

The Administrative Regulation of the CCAC – “Organization and Operation of the. CCAC” (no.31/2000) promulgated on 21st August 2000, <https://www.ccac.org.mo/pdf/en/intro/2006/ch02.pdf>

The Basic Law of the Macao Special Administrative Region of the People's Republic of China, adopted at the First Session of the Eighth National People's Congress on March 31, 1993, promulgated by Order No.3 of the President of the People's Republic of China on March 31, 1993, and effective as of December 20, 1999, <https://bo.io.gov.mo/bo/i/1999/leibasica/index.asp>

The Basic Law of The Hong Kong Special Administrative Region of The People's Republic of China, adopted at the Third Session of the Seventh National People's Congress on 4 April 1990, promulgated by Order No. 26 of the President of the People's Republic of China on 4 April 1990, effective as of 1 July 1997, https://www.basiclaw.gov.hk/filemanager/content/en/files/basiclawtext/basiclaw_full_text.pdf

The Ombudsman Ordinance Cap 397, L.N. 27 of 1989; The Ombudsman (Amendment) Ordinance 2001, no. 30 of 2001, https://www.elegislation.gov.hk/hk/cap397?xid=ID_1438403152087_003

Constitution of the People's Republic of China (PR China), Adopted at the Fifth Session of the Fifth National People's Congress (NPC) and promulgated by the Announcement of the NPC on December 4, 1982; amended in accordance with the *Amendment to the Constitution of PR China* adopted at the First Session of the Seventh NPC on April 12, 1988, the *Amendment to the Constitution of PR China* adopted at the First Session of the Eighth NPC on March 29, 1993, the *Amendment to the Constitution of PR China* adopted at the Second Session of the Ninth NPC on March 15, 1999, the *Amendment to the Constitution of PR China* adopted at the Second

Session of the Tenth NPC on March 14, 2004, and the *Amendment to the Constitution of the PR China* adopted at the First Session of the Thirteenth NPC on March 11, 2018, [https:// english. www.gov.cn/ archive/ lawsregulations/ 201911/20/content_WS5ed8856ec6d0b3f0e9499913.html](https://english.www.gov.cn/archive/lawsregulations/201911/20/content_WS5ed8856ec6d0b3f0e9499913.html).

Constitution of the Republic of China (Taiwan), adopted by the National Constituent Assembly on 25 December 1946, promulgated by the National Government on 1 January 1947, and went into effect on 25 December 1947, with revision in April 2000, [http://www.taiwandocuments. org/constitution01.htm](http://www.taiwandocuments.org/constitution01.htm). Additional articles of Constitution of the Republic of China amended of 2005-06-10, <https://law.moj.gov.tw/ENG/>

Nataša Mrvić Petrović
Principal Research Fellow
Institute of Comparative Law, Belgrade

THE CHINESE OMBUDSMAN INSTITUTIONS

Summary: *The paper examines the Chinese ombudsman institutions, based on the tradition of censor system in ancient China (II century BC), which has inspired political doctrine and practice since the unification of China in 1928 until today. Differences between ombudsman institutions in four Chinese countries (the People's Republic of China, the Republic of China, Hong Kong and Macau Special Administrative Regions) were examined. The purpose of this paper is to explain the foreign unfamiliar Asian model of ombudsman to the professional public in Republic Serbia on the example of ombudsman institutions in four Chinese countries and to explain the most important differences between them. Historical and comparative legal methods were used. The author states that historical and political circumstances have the greatest influence on the different development of the Chinese ombudsman system. The only similarity is the primary function of the ombudsman – external control of the work of the administration, detecting irregularities and preventing corruption. The author concludes that Chinese systems are not an ombudsman-like institutions, but they perform the function of ombudsman in accordance with Chinese cultural, social and political conditions.*

Keywords: *ombudsman, prevention of corruption, illegal work of the administration, Chine, censor system.*

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

351.941(082)

**МЕЂУНАРОДНА научна конференција Заштитник
грађана - првих двадест година (2025 ; Београд)**

Заштитник грађана : првих двадест година : тематски
зборник радова с Међународне научне конференције одржане
13–14. новембра 2025. године у Београду у организацији
Заштитника грађана, Криминалистичко-полицијског
универзитета и Института за упоредно право / [уредник
Дарко Симовић]. - Београд : Криминалистичко-полицијски
универзитет, 2026 (Београд : Бирограф). - XXI, 595 стр. ; 24 cm

Тираж 300. - Стр. XI-XII: Уводна реч / Зоран Пашалић.
- Напомене и библиографске референце уз текст. -
Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-7020-541-3

а) Омбудсман -- Зборници

COBISS.SR-ID 198463753